

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. Деляна Петрова Хаджиделева, дм
 ФОЗ „Проф. д-р Цекомир Воденичаров, дмн“,
 Катедра Здравни грижи при МУ – София
 E-mail: d.hadzhideleva@foz.mu-sofia.bg GSM 0899920512

*Определена за външен член на Научно жури съгласно Заповед № Р 4494 / 06.08.2026 г.
 на зам. Ректора НИД на Медицински университет – Пловдив и определена за
 изготвяне на Рецензия*

Относно дисертационен труд на тема:

**„МЕДИКО-СОЦИАЛНИ АСПЕКТИ И ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ
 ЦЕЗАРОВОТО СЕЧЕНИЕ ПО ЖЕЛЕНИЕ“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска
 програма „Управление на здравните грижи“ в област на висшето образование
 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4 Обществено здраве

Автор: **Златина Иванова Николова-Ранчева**

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Факултет по Обществено здраве, Катедра по Акушерски грижи

Научни ръководители: **Доц. Милена Сандева, дм**

Доц. д-р Николета Парахулева-Рогачева, дм

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Златина Иванова Николова-Ранчева е зачислена като външен докторант на самостоятелна подготовка към катедра по Акушерски грижи със Заповед № Р – 2125/23.12.2024 г на Ректора на МУ - Пловдив. Положила е необходимия докторантски минимум. С ректорска заповед № Р- 4302/ 24.07.2026 г. е отчислена с право на защита. Въз връзка с процедурата ми е представен комплект материали на хартиен /електронен носител в съответствие със Закона за развитие на академичния състав, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитието на академичния състав на МУ-Пловдив и включва всички необходими документи по процедурата за публична защита на дисертационен труд. Те са подготвени прецизно и считам, че напълно съответстват на изискванията на нормативната уредба.

Комплекта включва:

- Заявление до Ректора на МУ – Пловдив;
- Творческа автобиография;
- Копие на дипломи за завършени ОКС „магистър“;
- Заповед № Р- 2125/23.12.2024 г за зачисляване;
- Заповед № Р- 75/07.01.2026 за втори научен ръководител;
- Заповед № Р- 4302/ 24.07.2026 г. за отчисляване с право на защита;
- Протокол от изпит за докторантски минимум;

- Сертификат за докторантски минимум;
- Дисертационен труд
- Автореферат
- Декларация за достоверност и поверителност;
- Списък и копия на публикации свързани с темата на дисертационния труд
- Списък на участия в научни форуми

2. Кратки биографични данни на докторанта

Златина Иванова Николова-Ранчева е родена през 1987 година в Пловдив. През 2010 г. се дипломира в МУ - Пловдив, специалност „Акушерка” с ОКС „бакалавър“. През 2012 год. придобива магистърска степен по „Управление на здравните грижи“ в МУ – Пловдив, а през 2014 г. получава втора магистратура по специалност „Превантивна педагогика” от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Има специалност „Болнична хигиена, превенция и контрол на инфекциите“. Владее английски език.

От 2021 г. до момента е асистент в Катедра “Акушерски грижи” при ФОЗ на МУ – Пловдив и води упражнения и клинична практика на студентите. Златина Николова участва активно в учебно-преподавателската и административната дейност на катедрата. Има съавторство в три учебни пособия и редица публикации в научни списания. Участник е в един изследователски проект.

3. Актуалност и значимост на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационния труд е с висока медицинска, социална и практическа значимост, предвид устойчиво високата честота на цезаровото сечение в България и необходимостта от задълбочено изследване на факторите, които определят избора на оперативно родоразрешение. Актуалността на проблема се определя не само от честотата на оперативното родоразрешение, но и от многофакторния характер на решението за извършване на цезарово сечение.

Съществен аспект на актуалността е необходимостта да се разграничат медицински обосноваваните цезарови сечения от оперативните родоразрешения, при които немедицински фактори могат да имат значимо влияние. Дисертационният труд поставя акцент именно върху възможността за ранно идентифициране на жени с повишен риск от необосновано предпочитание към оперативно родоразрешение и върху необходимостта от своевременно консултиране и подкрепа.

Научната значимост на дисертационния труд се определя от многомерния и интердисциплинарен подход към изследваната проблематика. Анализирани са различията между плановото и спешното цезарово сечение по отношение на характеристиките на родилките, медицинските фактори, усложненията и състоянието на новородените. Установените при спешните цезарови сечения по-чести неонатални интервенции, усложнения и по-продължителен болничен престой подчертават необходимостта от цялостна оценка на последиците от начина на родоразрешение за майката и новороденото.

4. Познаване на проблема

Докторантката е представила задълбочен и систематизиран литературен обзор с обем от 50 страници, който създава комплексна и цялостна представа за състоянието на изследвания научен проблем. Библиографската справка е с обем от 16 страници и включва общо 242 литературни източника, от които 11 са на български и 231 – на чуждестранни автори, което свидетелства за широката научна осведоменост и критичния подход на докторантката към използваната литература.

На основата на анализирани източници литературният обзор е структуриран в осем основни раздела с логически обособени подраздели, в рамките на които задълбочено са разгледани широк кръг въпроси, свързани с цезаровото сечение. Разгледани са дефиницията и основните медицински индикации, видовете цезарово сечение, историческото развитие на оперативното родоразрешение, краткосрочните и дългосрочните ефекти за майката и новороденото, токофобията и желанието за цезарово сечение, факторите, допринасящи за нарастване на честотата му, както и възможностите за намаляване на ненужните оперативни родоразрешения. Специално внимание е отделено на цезаровото сечение по желание на майката и особеностите на проблема в държавите от Балканския полуостров.

Особено място в литературния анализ заемат медицинските, психологическите, социалните и организационните фактори, които могат да оказват влияние върху избора на начина на родоразрешение. Това създава необходимата теоретична основа за последващото емпирично изследване, насочено към основните проблемни области и възможните решения, което демонстрира добрата теоретична подготовка, аналитичните способности и високата степен на литературна осведоменост на докторантката по изследвания проблем.

5. Методика на изследването

Изхождайки от анализирани в литературата данни ас. Златина Николова целенасочено и логично е дефинирала целта на дисертационния си труд, която е насочена към *проучване и анализ на честотата и медико-социалните фактори, свързани с извършването на цезарово сечение по желание и очакваните ефекти от него в Пловдивски регион*. За нейното постигане са поставени шест конкретни задачи, релевантни на целта и даващи възможност за последователно изследване на проблема, факторите, които го обуславят и към разработване на практически инструмент за неговото повлияване. Последователността на етапите в проучването са точно и ясно описани, така че позволяват правилно разбиране на същността на извършените действия. Методологичният подход е достатъчно изчерпателен, позволява събиране на данни с висока стойност и достигане на поставените цели и задачи. Чрез прилагането на адекватни за поставените цели документални, социологически и статистически методи докторантката изследва честотата на цезаровите сечения, факторите, влияещи върху избора на начин на раждане, различията между плановото и спешното цезарово сечение, както и свързаните с тях усложнения и неонатални резултати. Задълбочен анализ на проучваните проблеми докторантката е постигнала и чрез проведената пряка индивидуална анонимна анкета със собствен инструментариум на изследване (въпросник с 30 въпроса), насочен към две групи респонденти – общо 420 лица, от които:

- I-ва група „случаи” – 210 пациентки след цезарово сечение и
- II-ра група „контроли” – 210 пациентки, родили по вагинален път

Избраната методика позволява комплексно и многостранно изследване на проблема, като осигурява необходимата емпирична основа за формулиране на обосновани изводи, препоръки и разработване на алгоритъм за ранно идентифициране на риска от ненужно цезарово сечение.

Математико – статистическите методи за обработка и анализ на събраните данни са представени коректно и онагледяват получените резултати.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд от ас. Златина Иванова Николова-Ранчева е посветен на актуален и значим за съвременното акушерство и общественото здраве проблем, а именно честотата на цезаровото сечение, факторите, свързани с избора му и възможностите за ограничаване на ненужните оперативни родоразрешения. Темата има съществена медицинска и медико-социална значимост, предвид високия дял на цезаровите сечения в България и необходимостта от балансиране между медицинската необходимост, безопасността на майката и новороденото, и информирания избор на жената.

Дисертационният труд е структуриран съобразно утвърдената структура за научноизследователска разработка и включва: въведение, литературен обзор, анализ на литературния обзор, цел и задачи, материали и методи, резултати и обсъждане, алгоритъм за повлияване на ненужните цезарови сечения, изводи, приноси, препоръки, библиография и приложения. Основният текст е представен до стр. 132, след което са обособени библиографията и приложенията. В съдържателно отношение отделните части са логически последователни и взаимно свързани. Онагледен е с 44 фигури и 12 информативни таблици, представящи резултатите от проучването и даващи яснота по изследвания проблем. Дисертацията има ясен и научен стил, с конкретно използвана научна терминология. Докторанта представя и 3 приложения свързани с инструментариума на проучването.

Въведението убедително обосновава актуалността на проблема. Цезаровото сечение е разгледано като животоспасяващ метод на родоразрешение при определени медицински показания, но същевременно е поставен акцент върху необходимостта от преценка на случаите, при които оперативното родоразрешение може да бъде извършено без достатъчно медицинско основание. Докторантът подчертава значението на информираното решение на жената, както и необходимостта от по-добро разбиране на факторите, които формират предпочитанията към различните начини на раждане.

Литературният обзор е подробно разработен и обхваща широк кръг въпроси, свързани с цезаровото сечение. Разгледани са дефиницията и основните медицински индикации, видовете цезарово сечение, историческото развитие на оперативното родоразрешение, краткосрочните и дългосрочните ефекти за майката и новороденото, токофобията и желанието за цезарово сечение, факторите, допринасящи за нарастване на честотата му, както и възможностите за намаляване на ненужните оперативни родоразрешения. Авторката е отделила и специално внимание на цезаровото сечение по желание на майката и особеностите на проблема в държавите от Балканския полуостров.

Особено място в литературния анализ заемат медицинските, психологическите, социалните и организационните фактори, които могат да оказват влияние върху избора на начина на родоразрешение. Това създава необходимата теоретична основа за последващото емпирично изследване.

Същността на дисертационния труд е представен в частта *Резултати и обсъждане*. В обем от 60 страници са описани резултатите от направеното проучване. Те са представени в логична последователност, характеризират се с пълнота и са подкрепени с детайлно структурирани фигури или подробни таблици, които представят получените данни в по-синтезиран вид, осигуряващ тяхното правилно възприемане и разбиране. Информацията е достатъчна по обем, което предполага надеждни резултати. Анализът е структуриран в два основни етапа, в които ас. Николова включва както обективни медицински данни, така и информация за нагласите, страховете и преживяванията на жените.

В *първия етап* докторантката е направила анализ на тенденциите и регионалните различия в честотата на цезаровите сечения в България. Данните показват намаляване на общия брой раждания през периода 2019–2023 г. с приблизително 7%, при запазване на висок относителен дял на цезаровите сечения. За област Пловдив е отчетен особено висок дял на оперативните родоразрешения през изследвания период.

Ретроспективният анализ на изследваната клинична извадка на 609 оперирани жени (планово ЦС-342 и спешно ЦС- 267) позволява да бъдат проследени социодемографските характеристики, анамнестичните данни, медицинските показатели, индикациите за оперативно родоразрешение, усложненията при майката и състоянието на новородените.

Резултатите от първия етап на проучването показват, че плановите ЦС преобладават спрямо спешните (56,20% срещу 43,80%). Особено внимание заслужава сравнителният анализ между тях. Авторката установява статистически значими различия по редица показатели, включително по отношение на състоянието на новородените, необходимостта от реанимационни процедури, приложение на антибиотична терапия и честотата на усложненията. При новородените след спешно цезарово сечение е отчетен и по-продължителен болничен престой.

Във *вторият етап* на проучването докторантката се е насочила към изследване на нагласите и преживяванията на жените по отношение на начина на раждане. Получените резултати показват, че социално-демографските характеристики сами по себе си не определят статистически значимо начина на родоразрешение. Съществено значение има видът на предходното раждане, като предходното цезарово сечение е силно свързано с последващо оперативно родоразрешение.

Установява се още, че страхът от вагинално раждане е широко разпространен, но не определя самостоятелно избора на цезарово сечение. Категоричен отказ от вагинално раждане е установен само сред жените, родили чрез цезарово сечение. Важна констатация е и водещото влияние на медицинските специалисти – лекар и акушерка – при формирането на мнението на жените относно начина на родоразрешение. Личният опит от предходното раждане също оказва съществено влияние върху бъдещите предпочитания.

Получените резултати подкрепят необходимостта от разработване и прилагане на алгоритъм за ранно идентифициране и повлияване на риска от ненужно цезарово сечение, насочен към намаляване на страховете, подобряване на информираността и подпомагане на информирания избор на начин на родоразрешение, което е и една от основните задачи на дисертационното изследване.

На базата на задълбочения и обобщен анализ на резултатите от проведеното проучване, докторантката теоретично е обосновала и разработила *„Алгоритъм за ранен скрининг и стратификация на риска от извършване на ненужни ЦС“*. Той включва ранен скрининг в женската консултация, оценка на акушерската анамнеза, медицинския риск, психологическите нагласи и информираността на жената, последваща стратификация на риска и поведение съобразно определената рискова група. Предвидена е и повторна оценка в хода на бременността, както и следродилна обратна връзка.

Практическата стойност на алгоритъма се състои в неговата насоченост към ранно идентифициране на жените с повишен риск от необосновано предпочитане към цезарово сечение и своевременно структурирано консултиране. Предложената последователност създава възможност за индивидуализиране на подхода в зависимост от медицинските и психологическите характеристики на жената.

7. Приноси и значимост на дисертационния труд

Приемам приносите, които резултатите от научното проучване и формулираните изводи очертават. Те са дефинирани като научно-теоретични, потвърдителни и приложни. Като съществени могат да бъдат открити провеждането на комбинирано епидемиологично и медико-социално проучване на факторите, влияещи върху цезаровото сечение; проучването на мнението на родилки относно начина на родоразрешение по типа „случай–контрол“; потвърждаването на мултифакторния характер на причините свързани с оперативното родоразрешение; разработването на анкетен инструмент и създаването на алгоритъм за ранен скрининг и стратификация на риска от ненужно цезарово сечение.

Особено значение има приложният характер на разработения алгоритъм, който може да бъде основа за структуриране на консултирането и ранното идентифициране на жени, при които психологически, информационни или предходни акушерски фактори могат да повлияят върху избора на начин на родоразрешение.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката представя 3 публикации, свързани с темата на дисертационния труд, в 2 от които тя е първи автор. Публикувани са в научни списания, като две от тях са в списание с импакт фактор.

9. Автореферат

Представеният автореферат в обем от 49 страници е оформен съгласно законовите изисквания и отразява в стегнат вид, коректно и в пълнота дисертационния труд.

10. Лично участие на докторанта

В предложения дисертационен труд дисертантът има цялостно лично участие и всички дадени заключения, приноси и получени резултати са нейна лична заслуга.

11. Критични бележки към докторанта

С оглед на по-голяма методологическа прецизност бих отбелязала липсата на изрично формулирана работна хипотеза. Това не намалява стойността на събрания материал, но дефинирането на научно предположение би засилило аналитичния характер на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представения дисертационен труд **„Медико-социални аспекти и очаквани ефекти от цезаровото сечение по желание“** на ас. Златина Иванова Николова-Ранчева изпълнява всички изисквания на завършена докторска дисертация, съдържа приноси с теоретична и приложно-практическа значимост и напълно отговаря на критериите на Закона за развитие на академичния състав в Р.България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ – Пловдив. Дисертационният труд показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по специалността „Управление на здравните грижи“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Въз основа на комплексното оценяване на дисертационния труд и автореферата, **давам своята положителна оценка** и предлагам на почитаемото Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на ас. **Златина Иванова Николова-Ранчева** по специалност „Управление на здравните грижи“ към професионално направление 7.4 Обществено здраве в област на Висшето образование 7. Здравеопазване и спорт.

28.09.2026 г

Изготвил рецензията.....
проф. Деляна Хаджиделева, дм

Заличено на основание
Чл.5 §1, б. "в" Регламент (ЕС)2016/679